

Anmeldelser

Arktisk sommer

Jens Gregersen. 400 sider, rigt illustreret, indb. Gyldendal 2014. ISBN 978-87-02-14761-2. Pris 299 kr. i Naturbutikken.

Denne bog er et kunstværk. Og et usædvanligt flot, æstetisk og indholdsrigt et af slagsen. Jens Gregersen har vist tabt sit hjerte til den arktiske natur, dengang han havde sit første ophold i Arktis på forskningsstationen Zackenberg i Nordøstgrønland i 1999. 15 somre har han nu rejst i Arktis – hele vejen rundt om Nordpolen – fra Nordøstgrønland til Lapland, videre over Barentshavet til Franz Josef Land til Taimyr og Chukotka i det østlige Sibirien og videre rundt om polen til Alaska og Canada.

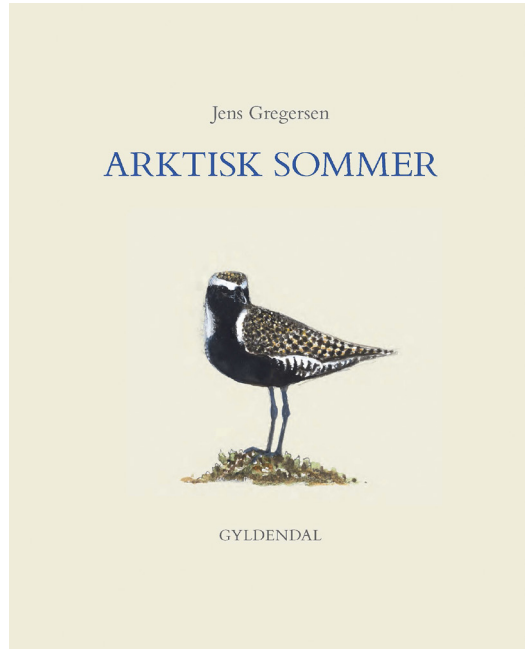
Og jeg forstår ham godt. Jeg har selv haft storslåede oplevelser i Grønland, Lapland og Svalbard og genkender udmærket, hvad det er, der er så betagende ved Arktis, og som Jens karakteriserer så præcist: "Det er en uendelig horisont; en klarhed og renhed af is, smeltevand, fjeld og tundra."

I bogens mange landskabsakvareller viser han på mesterlig vis denne klarhed og renhed, farver og stemninger, og han er helt suveræn, når landskaber og fugle kombineres. Det er her bogen virkelig lever for os ornitologer. Og det er flot set af Jens, at hans egne tekster styrkes yderligere med citater fra den ålandske forfatter Ulla-Lena Lundberg, som før ham drog med på fugleekspeditioner til Sibirien og har skrevet bogen *Sibirien – Selvportræt med vinger* (1995). Hør blot Jens' citat fra hendes bog om det arktiske fugleliv: "Det er ikke artsrigdommen som sådan, der gør den arktiske tundra så attråværdig blandt fugle-iagttagere, men det faktum, at man i den korte rugesæson ser fuglelivet, når det er rigest og mest koncentreret. Alt, hvad der har vinger, er klædt i pragtdragt, og i det intense spil om held og lykke, der finder sted, er mennesket af mindre betydning. Passionen er blind, og advarselsråbene klinger for døde øren; nærmere end sådan her kommer man ikke fuglelivet."

I opslaget side 340-341 går Jens' og Ulla-Lenas kunst op i en højere enhed i beskrivelsen af den Stribede Ryles parringspil: "Sindbilledet, ved jeg nu, er en stribet ryle oppe ved Ishavet, en han, som står på en tue og kalder på en hun, et camoufleret hjerte i beige med stænk af mørkt og hvidt, der udvider sig og trækker sig sammen, ganske som dit eget hjerte." (Se fx akvarellen i DOFT 108: 222-223, 2014.)

Fascinationen og begejstringen for selve det arktiske forstærkes yderligere af de mange vadefugle, som efterår og forår raster ved de danske kyster, og som enten skal videre sydpå til Afrika, eller skal nonstop nordpå til tundraen. Jens har ønsket at se naturen omkring de fugle, som har udviklet en helt enestående strategi for at overleve, dels ved at yngle på tundraen, hvilket er ekstremt udfordrende, dels ved at flyve så langt som til Sydafrika og Australien for at overvinde. Desuden har det været pirrende og inspirerende at kunne besøge og opdage egne i Sibirien, som gennem årtier har været lukket land for de fleste, og hvor der aldrig har været nogen ornitologer. Jens beskriver således også selv, hvordan de noter og tegninger/akvareller, som han har lavet, er en flig af den dokumentation, som indtil for årtier siden mest bestod af skindlagte fugle og ægkuld.

Jens skriver forbløffende godt. Der er malende tekster om det arktiske lys og stemninger og beskrivelser af ny viden om fuglene, som er opnået i kraft af de nu talrige ekspeditioner til

Arktis. Også dagbogsnoterne er værd at læse. De giver én et tæt nærvær til det at rejse og opholde sig i Arktis. Men som alle dette tidsskrifts læsere vil vide, er det fugleakvarellerne, der er Jens' suveræne varemærke.

Det er ikke noget under, at mange betragter Jens Gregersen som vor tids Johannes Larsen, specielt efter at han i 2008 havde en stor udstilling på Johannes Larsen Museet i Kerteminde. Siden har han nærmest permanent udstillet på museet i større eller mindre omfang, og i perioden 7. februar - 31. maj 2015 kan man se en stor udstilling med billeder fra *Arktisk sommer*.

Bogen kan varmt anbefales til alle ornitologer og alle kunstinteresserede. Også alle almindeligt fugle- og naturinteresserede vil have glæde af bogen i kraft af de mange fantastiske billeder og medfølgende tekster om fuglenes forunderlige liv og tilpasning til de barske livsbetingelser i Arktis.

Sten Asbirk

Færøsk Trækfugleatlas

Sjúrdur Hammer, Jesper J. Madsen, Jens-Kjeld Jensen, Kjeld T. Pedersen, Dorete Bloch og Kasper Thorup. The Faroese Bird Migration Atlas, 264 sider, mange farvefotos, diagrammer og kort, hft. Frøðskapur – Faroe University Press 2014. ISBN 978-99918-65-52-2. Pris kr. 250 i Naturbutikken.

Færøsk Trækfugleatlas er baseret på ringmærkning af små 100000 fugle fordelt på 123 arter på Færøerne samt næsten 3200 aflæsninger af fugle mærket andre steder. De første aflæsninger er fra 1906, så historien om ringmærkning på Færøerne

følger direkte i kølvandet på ringmærkningens grundlægger H.C.C. Mortensens arbejde, der i 1899 satte anvendelsen af den lille metalring i system fra Viborg. De første 24 sider giver en interessant og velskrevet historisk introduktion om færøske fugle og ringmærkning af dem, og her kan man bl.a. læse, at færingerne i vikingetiden var mere afhængige af fuglefangst end folk andre steder i Nordatlanten – naturligvis med konsum for øje. De efterfølgende 210 sider er en gennemgang af de ca. 90 fuglearter, hvor der er genmeldinger eller aflæsninger af udenlandske fugle. Aage V. Jensens Fonde har endnu engang givet økonomisk støtte til bearbejdning og udgivelse af en flot publikation.

I artsafsnittet er der oplysninger om hver arts træk, overvintring og spredning samt genmeldinger og dødsårsager illustreret af kort og diagrammer og et engelsk resumé for hver art. Opbygningen følger i store træk det danske trækfugleatlas (se DOFT 101: 33-35, 2007). En indledning angiver den enkelte arts globale udbredelse og derefter status for forekomsten på Færøerne; herunder bestandsvurdering for ynglefuglene og for nogle arter en kort beskrivelse af udviklingstendensen. For de fleste arter mangler der desværre årstal og/eller referencer for bestandsstørrelserne og -udviklingen.

For Lomvie kan man læse, at bestanden i 1970'erne blev vurderet til ca. 400.000 par mod i dag ca. 100.000 par, og samtidig står der i bogens introduktion, at fjer fra i størrelsesorden 270.000 Lomvier og Lunder blev eksporteret til udlandet omkring 1850! Bestandsnedgangen er altså markant, hvilket bl.a. førte til en sommerfredning i 1980'erne. Genmeldingerne viser, at fuglene ikke overraskende opholder sig omkring ynglekolonierne om sommeren, men om efteråret er der en bevægelse af fugle mod nord til den norske vestkyst og senere på vinteren også flere fund mod syd i det sydlige Norge, Skagerrak og omkring De Britiske Øer.

Materialet varierer selvsagt fra art til art. For de hyppigste genmeldte arter, fx Lille Stormsvale, Sildemåge, Lunde og Lomvie er der mellem 300 og 800 genmeldinger, hvorimod der for et stort flertal af arter er færre end 100 og for mange arter kun nogle få. Genmeldingsprocenter varierer selvsagt bl.a. afhængig af størrelse og jagt; fx 18 % for Svartbag, 12,6 % for Lomvie, 4,8 % for Stær, 0,8 % for Havterne og 0,3 % for Fuglekonge.

Lille Stormsvale er med 37.530 mærkninger den hyppigst mærkede, og Færøerne rummer mere end halvdelen af verdens ynglebestand og antageligt verdens største koloni på måske 150.000 par på Nolsø ved Torshavn. En af bogens seks forfattere, Jens-Kjeld Jensen bor på øen, og et aftenbesøg med ham som guide og fuglenet under armen kan anbefales. Interessant er det, at hovedparten af stormsvaleungerne først flyver fra reden i november, og den lille havfugl er bl.a. genmeldt langs Afrikas vestkyst helt til Sydafrika ca. 11.000 km fra mærkningsstedet.

De Britiske Øer er overvintringssted for mange færøske fugle, og fx Strandskader og mange Sildemåger genmeldes her under trækket videre mod syd langs Europas og Nordafrikas Atlanterhavskyst. Fra Island er bl.a. genmeldt Stor Kobbersneppe, Dværgfalk og Vindrossel, og atlasset bekræfter, at den færøske race af Stær kun helt undtagelsesvist flyver væk fra øerne. Jeg kunne i et par tilfælde have ønsket mere beskrivelse af, hvad resultaterne viser (analyse og tendenser) og færre grafer. Med dette værk er der i al fald givet muligheden for yderligere studier.

Ringmærkningsdata giver vigtige oplysninger om levealder, og det og andre faktuelle oplysninger bringes i en overskuelig faktaboks for hver enkelt art. Et pluk i nogle af de ældste fugle aflæst eller mærket på Færøerne med tilsvarende tal for Europa som helhed i parentes er fx 28 år for Lomvie (42), 32 år

for Lille Stormsvale (33) og 28 år for Storkjove (34). Der er tale om fugle med betydelig overlevelseserfaring.

Der er naturligvis også nogle mere kuriøse eksempler på fugle ude af kurs. Der er ringmærket 56 Hvidbrynede Løvsangere på Færøerne (ingen genmeldt), to Skovhornugler er aflæst mærket på henholdsvis De Britiske Øer og i Sverige, og en ung Vandrikse mærket på Mors i august blev fundet død ved Torshavn i første del af oktober.

Bogen er ikke til at komme udenom, hvis man har en interesse i færøske fugle eller trækbevægelser i Nordatlanten. Stor ros til forfatterne for at det omfattende materiale publiceres.

Lars Dinesen

Den danske naturs genkomst

Rune Engelbreth Larsen. 189 sider, mange fotos og geodætiske kortudsnit, indb. Forlaget Dana 2014. ISBN 978-87-92961-05-1. Pris kr. 349.

Der er grøde i dansk naturlitteratur i disse år, hvor biodiversiteten paradoksalt nok er mere nødlidende end længe. Nu har en ikke-fagbiolog begået en fornem bog om 10 danske naturområder i fremgang; en positiv indgangsvinkel. Bogen er velskrevet, og de mange fotografier, alle forfatterens, er glimrende. Hvis man vil danne sig et overblik over de aktuelle problemer for dansk natur, og hvad vi gør for at rette op på dem, vil denne bog spare læseren for indkøb af et større udvalg af andre værker om emnet.

Efter indledningen, Natur tur retur, en velkomponeret overskrift, hvor forfatteren definerer natur og *god* natur hovedsagelig beskrevet gennem ulvens genkomst, omtales 10 lokaliteter: seks jyske, tre sjællandske og en fynsk. Anmelderen kender til de fem, navnlig Draved Skov i det sydvestlige Sønderjylland, som jeg har besøgt hen ved et hundrede gange, og som er vores bedste bud på noget der minder om urskov, urørt som den er gennem nu tyve år. Fuglene er sparsomt omtalt. Det gælder i øvrigt for de fleste af de omtalte områder bortset fra Fiil Sø. Draved Skov er formentlig den eneste danske skov, der rummer alle vore fem spætteearter. Lindetræerne omtales under et, men Draveds fornemste vækst, skovlinden (småbladet lind), et af vore mest oprindelige og sjældneste træer, er ikke fremhævet frem for storbladet lind, der også vokser i skoven, som den gør mange steder i Danmark. Jeg savner også omtale af Kongens Mose, skovens vestlige nabo, en af vore få højmoser, en perle med rundbladet soldug, ynglende Traner og mange arter guldsmede.

Jeg ville også have omtalt Tofte skov, Æbelø og Vejlerne, tre af vores mest artsrige naturområder, alle ejet og drevet af Åge V. Jensens Fonde, inden hvilke vort land var endnu fattigere på uberørt natur, men til gengæld rigere på jagtområder i udbud.

De 10 udvalgte naturområder har hver deres temaer. Eksempelvis Østmøn med orkideer og sortpletet blåfugl, Eskebjerg Vesterlyng med forholdet mellem ilden og lyngen og Uldum Kær med vandløbenes dynamik. Bogen afrundes med en efterskrift med titlen Artsrigets genkomst, der udgøres af refleksioner over vore naturs udfordringer og bud på håndteringer af disse. Litteraturlisten er på 89 titler, 10 af disse begået af ornitologer. Bogen er velskrevet, velovervejet og velforsynet med argumenter, som vore politikere kan lære af. *Den danske naturs genkomst* er et meget vellykket 'manifest'. Læs den før du inden så længe møder din folketingskandidat.

Hans Harrestrup Andersen

Strandjagt

Sven Thorsen. Den danske kystfuglejagt 1800-1950, 392 sider, stort format, talrige illustrationer, indb. ISBN 978-87-12-05014-8. Gads Forlag, uden år. Pris kr. 399,95.

Baseret på 10 års research i mange egne af landet har Sven Thorsen begået en flot og indholdsrig bog om en af Danmarks mest specielle – og kontroversielle – jagtformer. Hvor jagten på land siden 1840 har tilhørt grundejeren og dermed fortrinsvis de velstående skov- og markejerere, har fangst og jagt på havet i praksis været fri i umindelige tider og dermed i høj grad været 'den lille mands jagt'. Danmarks enestående rigdom på lavvandede kystområder har altid været så fuglerige, at især kystbefolkningerne her har kunnet hente et væsentligt tilskud til husholdningen; ja i mange tilfælde har fangst, jagt og kystfiskeri været hele grundlaget for folks eksistens – både i form af eget forbrug og til salg.

En ganske særlig forudsætning for den stærkt øgede strandjagt, der udviklede sig fra 1800-tallet og frem, var opfindelsen af skydeprammen ved Odense Fjord omkring år 1800. Selv om 'puntguns' med svært kaliber også fandtes i England, blev opfindelsen af skydeprammen en helt unik forudsætning for den intensive danske kystfuglejagt. Fra sidst i 1800-tallet kom lokkefuglene til, samtidig med at pramjagten efterhånden blev udbredt ved lave kyster overalt i landet.

Da en af skydeprammens væsentligste egenskaber er, at den kan flyde på helt lavt vand, blev den samtidig årsag til ideelle konflikter mellem bredejerne og pramjægerne, hvilket bl.a. medførte, at der med jagtloven i 1922 blev indført et jagtforbud 50 m søværts kysten. Det blev den gnist, der antændte en større konflikt mellem land- og pramjægerne og førte til etableringen af 'den lille mands jagtforening', (Lands-)Jagtforeningen af 1923,

som allerede i 1931 formåede at få dette forbud ophævet igen.

Den intensive kystfuglejagt var en kilde til bekymring i vide jæger- og fredningskredse, idet jagten foregik året rundt. Efterhånden måtte strandjægerne acceptere en lang række andre indskrænkninger – dog ofte med adskillige års 'forsinkelser' rundt omkring i landet: Forbud mod lysjagt (natjagt) fra 1894, hvor svanerne samtidig fik en fredningstid, otte reserwater med jagtforbud fra 1919-29, forbud mod fangst i net og fuglekøjer samt jagt med 'kanonkaliber' fra 1931, forbud mod forårsjagt på gæs fra 1955 og forbud mod jagt fra skydetønder samt fredning af de fleste vadefuglearter fra 1982 – for bare at nævne nogle få.

Sven Thorsens bog slutter omkring 1950, da velstandsstigningen og den øgede fritid efter 2. verdenskrig muliggjorde, at en ny type strandjægere, håndværkere og arbejdere fra byerne meldte sig på 'den frie vildtbane'. For disse folk var strandjagten mere en fritidsbeskæftigelse end det var en del af husholdningen, og resultatet var et endnu større jagttryk, som formentlig kulminerede i 1970'erne eller '80'erne, hvor hundreder af skud mange steder kunne tælles på en weekendmorgen eller -aften.

Hele forløbet fra udviklingen af skydeprammen til de langt strammere regler i dag har ikke mindst kunnet aflæses i udviklingen i vandfuglebestandene: Først blev bestandene af mange af vores egne ynglende kystfugle såsom Knopsvaner, Grågæs, Gravænder og Ederfugle voldsomt reducerede frem mod begyndelsen af 1900-tallet, så styrtdykkede bestandene af mange af vores trækfugle det næste halve århundrede for så endelig at komme på fode igen i løbet af anden halvdel af 1900-tallet, efterhånden som jagtbegrænsningerne fik effekt.

Selv har jeg altid haft stor respekt for den dygtighed og ikke mindst udholdenhed, som strandjægere ofte besad. Men netop disse egenskaber – eller nærmere mangel på samme – truer i

Strandjægere efter en vellykket aftenjagt på spover og ænder ved Limfjorden den 1. august 1956. Illustration fra bogen.

dag strandjagten mere end de mange begrænsninger. Unge mennesker orker ikke mere det hårde og kolde slid, det ofte er at drive strandjagt, hvorfor jagttensiteten ved vores kyster (heldigvis) nu er for nedadgående.

Ikke alle aspekter i denne udvikling omtales lige grundigt af Sven Thorsen. Hans ærinde er et andet, nemlig at dokumentere forholdene omkring en vigtig og temmelig unik dansk jagtform, mens der endnu var folk, der kunne fortælle historierne. For som han skriver, det var ikke skrivende folk, der drev strandjagt, så langt hovedparten af jagtlitteraturen og for øvrigt også fotos og andre jagtillustrationer havde i mange år et ganske andet fokus.

Strandjagt handler langtfra alene om jagt, men i lige så høj grad om kystbefolkningens levevilkår gennem 150 år, hvor 'småkårsfolks' historie behandles gennem beretninger om enkeltpersoner og familiers liv. Bogen kan derfor varmt anbefales til alle, der interesserer sig for jagthistorie og kystfugle i Danmark. Den holder fint til mange hyggelige afteners fordybelse.

Hans Meltofte

Illustrated Checklist of the Birds of the World

Josep del Hoyo & Nigel J. Collar. Bind 1, Non-passerines, 903 sider, rigt illustreret, indb. ISBN 978-84-96553-94-1. Lynx Editions 2014. Pris kr. 1498 i Naturbutikken.

De DOFere, som ikke har haft hyldeplads til Lynx' gigantiske *Handbook of the Birds of the World* (17 bind, der samlet fylder tæt på en meter i bogreolen), får her et oplagt alternativ. Forlaget producerer nemlig, sammen med BirdLife International, en koncentreret version, et slags resumé, hvor alle verdens fuglearter præsenteres med håndbogens farveillustrationer, udbredelseskort og en kort beskrivelse af hver art. Fremstillingen er i en klasse for sig. Hvor man tidligere skulle have adgang til et omfattende bibliotek og meget tekniske originalbeskrivelser af diverse nye arter, får man nu et samlet overblik over alle verdens fugle serveret i to pragtfulde bind (vel, foreløbigt er kun ét bind med ikke-spurvefugle udkommet; spurvefuglebindet forventes i 2016).

Værket er i samme store format (31×24,5 cm), som den nævnte *Handbook*, lækkert og overskueligt serveret. Systematikken, det vil sige rækkefølgen af grupper og arter, er stort set i overensstemmelse med den nyeste DNA-baserede forskning. Allerede på smudsomslaget præsenteres vi for et stamtræ, som giver et overblik over slægtskabsforholdene mellem verdens fuglegrupper. Bogen indledes med en grundig forklaring af artsbegrebet og den nye tendens til opsplitning. Herefter følger gennemgangen af arterne med de allernyeste opdateringer. Det er svært at forestille sig en mere koncentreret formidling af fugleleverdens mangfoldighed.

Farvetavlerne er fremstillet af 28 forskellige kunstnere og er generelt af ret ensartet og superb kvalitet. Dog er nogle tavler af hønsefugle, duer, kolibrer, ugler, rovfugle og isfugle mindre overbevisende. En interessant nyskabelse findes i indekset, hvor man, i tillæg til de officielle engelske og latinske artsnavne, finder alternative eller forældede navne med rødt.

Bogen har været omtalt som den nyeste opdatering af arts-systematikken, eller "the new definitive taxonomy". Det skal dog tages med et forbehold. Fordi 4. udgave af Howard & Moores *Complete Checklist of the Birds of the World* blev færdiggjort med udgivelsen af spurvefuglebindet i november 2014, er dette notorisk en nyere udgivelse. Og den er også en mere autoritativ liste, idet den har været underlagt en mere kritisk ekspertvur-

dering. Lynx/BirdLifes liste er et interessant forsøg på fornyelse, idet man har sat sig som mål at lave en mere konsekvent og homogen opsplitning af arter baseret på et nyt scoringssystem. Dette bygger på forskelle mellem geografiske bestande i mål, fjerdrag, stemmer og økologi og giver dermed et forholdsvist objektivt mål for forskellighed. Metoden ser imidlertid bort fra genetiske forskelle og bygger ikke på vurderinger foretaget af fem personer. Den tager heller ikke højde for, at processerne med udvikling af nye arter forløber noget forskelligt i forskellige klimazoner. For ikke-spurvefuglene er der, i forhold til HBW, opsplittet 452 nye arter, medens 21 arter er 'forsvundet' ved sammenlægning. Fortsætter tendensen, må vi forvente, at vi med bind to vil nå op på 11 000 fuglearter.

BirdLifes mål med denne opsplitning har været at undgå, at distinkte bestande kunne uddø i ubemærkedhed, fordi de 'kun' havde status som underarter. Feltnornitologerne kan så glæde sig over at kunne krydse mange flere arter af. På den anden side vil udforskningen af processerne i naturen blive besværlig, hvis man begynder at definere arter efter nye kriterier, som ikke er forbundet med bestandenes genetiske integritet. Mange af de nye splits virker fornuftige, men andre er tvivlsomme. Rent principielt bør man have mere 'is i maven' og vente med at lave en formel ny klassifikation, til al evidens er blevet publiceret og er blevet udsat for ekspertvurdering og kritik. Kort sagt, så skal man ikke forvente, at dette i øvrigt fantastiske bogværk bliver den endelige løsning på artsproblematikken. På grund af værkets andre fortræffeligheder vil jeg alligevel anbefale, at enhver seriøs ornitolog bør have dette værk på sin reol.

Jon Fjeldså

Birds of Australia

Ian Campbell, Sam Woods & Nick Leseberg. A photographic guide, 391 sider, hft. & e-bog. Princeton 2014. ISBN 978-0-691-15727-6 (hft.). Pris kr. 245 i Naturbutikken.

I Sydney fik jeg engang valget mellem en aften i operaen og en nat med projektører i The Royal National Park efter Sodfarvet Slørugle. Et vanskeligt valg. Når jeg, om et halvt års tid, atter besøger Australien, skal jeg i operaen.

Samtlige forudgående australske felthåndbøger indeholder farvetegninger, denne bog er den første udelukkende med fotos. Australien huser 346 endemiske arter, det næsthøjeste antal på kloden, kun overgået af Indonesien med 368. I det australske atlasprojekt 1977-81 registreredes 716 arter, heraf 581 ynglende. I alt vises 714 arter, dvs. alle der optræder mindst et par gange om året på fastlandet og Tasmanien. Tilfældige, ikke årlige gæster, samt arter der udelukkende forekommer på øer tilhørende Australien, men beliggende fjernt fra kontinentet samt australsk Antarktis er ikke medtaget. Der er 1-3 fotos af hver art. Stort set alle af siddende eller stående fugle bortset fra rovfugle, stormfugle, kjover, måger, terner og enkelte vade-fugle.

Så hvilken type håndbog tager jeg med down under på næste besøg – tegninger eller fotos? De mange fotos i *Birds of Australia* er stort set alle sammen fremragende. Fotobehandlingsprogrammer og anden digitalt isenkram er nu så avancerede, at jeg gætter på, at fotos, film- og lydoptagelser efterhånden vil udkonkurrere illustrationer. Fotos har et særpræg, der i mine øjne kan ende med at være en fordel, nemlig at de er mere naturlige. De viser et øjebliksbillede af fuglen, nøjagtig som vi møder det i felten. Ingen pile på de vigtigste artskenedetegn, ikke altid medlys, ofte blade, grene og anden vegetation i kikkertfel-

tet. Så i min optik rummer fotos en større udfordring og derfor en større tilfredsstillelse. Man kan 'samkøre' de to metoder og tilføje både pile og tekst til de fotos, hvor man føler behovet.

Teksterne er kortfattede "written in a casual style, in the way one birder would likely describe a bird to another birder." Bogen er velskrevet, eksempelvis om Natparakit: "This is a highly secretive parrot (...), The Scarlet Pimpernel of world birds, it is everywhere but nowhere..." Ifølge forfatteren er nøglen til bestemmelse indsigt i de forskellige habitater. På 25 sider beskrives de vigtigste, bl.a. fire typer regnskov, tropiske og tempererede vådområder, eukalyptus- (mallee) og akacieskov (mulga), tornet- (spinifex) og tuegræsland (tussock). På udbredelseskortene er Australien på størrelse med en tommelfingernegl. To farvenuancer, en for mere, en for mindre hyppig forekomst. Småt men ikke nødvendigvis godt.

Stemmerne klares på 1-2 linjer uden forsøg på lydefterligninger, som forfatteren ikke har fidus til. En kort beskrivelse, og så i øvrigt en anbefaling i bogens introduktionsdel til at lære stemmerne via audioguides. Latterfuglens kald beskrives som "en munter klukken stigende i styrke til en hæslatter." Grå Lyrehale "imiterer kædesav, kamerallukker, ambulancehorn, babygråd foruden mange fuglestemmer." Nuvel, ingen af disse to arter bør dog kræve illustrationer eller stemmeytringer for bestemmelse. Den første er i øvrigt verdens største isfugl, den anden den største sangfugl.

Kontinentets største familier er honningæderne (77 arter) fulgt af vadefugle (47), papegøjer (43), sangere (41) og stormfugle (38). Elleve albatrosarter tilhører. Flere af disse, bl.a. kæmperne Vandre- og Kongealbatros, kan iagttages ud for kystrene ved Brisbane, Sydney og Melbourne. Til stormfuglebestemmelser ville jeg dog ikke nøjes med at medtage *Birds of Australia*.

Bogen vejer næsten et kilo. Jeg kan bekymre mig for, om den kan holde til længere tids slitage i felten. Så vil jeg medtage den frem for min gamle Simpson & Day-guide? Ja, nu skal en fotoguide og jeg stå prøven.

Hans Harrestrup Andersen

Naturglæde

Søren Ryge Petersen. Med talrige billeder af Johannes Larsen, 256 sider, indb. Lindhardt og Ringhof 2013. ISBN 978-87-11-38877-8. Pris 349,50 kr.

Forlaget Lindhardt og Ringhof ville gerne udgive en smuk bog med billeder af Johannes Larsen og spurgte Søren Ryge Petersen, om han ville skrive lidt om de enkelte billeder og især om hans "personlige refleksioner over dyreliv, fuglenes liv, årets gang, mennesket og naturen, livet på landet" med arbejdstitlen *Naturglæde*. Det svarede han ja til, og det er der kommet en meget smuk og læsevænlig bog ud af.

Bogen er i stort format (25,5 × 27,5 cm) og trykt på kraftigt papir, der især på billedsiden gør sig godt. Der er ikke sparet på pladsen; brede marginer i forbindelse med både tekst og billeder. De 111 billeder er i en fornuftig størrelse, så mange af de finere nuancer er med.

Naturglæde er inddelt i 19 kapitler, hvoraf det første (Livet er en fugl) har nogle år på bagen, men var grunden til, at Søren Ryge Petersen blev kontakten med henblik på at skrive denne bog. I det andet kapitel (I Johannes Larsens fodspor) fortæller kunstneren John Olsen, der har skrevet nogle af billedkommentarerne, om sit eget liv som fuglemaler og billedhugger.

Søren Ryge Petersen skriver jo godt, sproget er let og flydende og bringer en i en tilstand, hvor man næsten kan se det

hele for sig. En del af kapitlerne handler om naturglæder fra barndommen og ungdommen, og når man selv er få år yngre end forfatteren og opvokset på landet, er der rigtig meget, man kan nikke genkendende til.

Hvert kapitel er efterfulgt af et antal (5-20) sider med Johannes Larsens vidunderlige billeder, hvoraf langt de fleste er billeder af fugle. Der er både akvareller, blayants- og tuschtegninger, oliemalerier og træsnit med, og billederne efter de enkelte kapitler har en relation til den foregående tekst. Ud over billedets titel er hovedparten af dem kommenteret, 12 af John Olsen og resten af Søren Ryge Petersen. Kommentarerne er lige så velskrevne som den øvrige tekst og kan være af såvel teknisk karakter som tanker om de ydre omstændigheder i forbindelse med billedets tilblivelse, herunder mulige scenarier Johannes Larsen måtte have oplevet.

Sidst i bogen er der en liste over bogens billeder, hvor titel, årstal, type (tegning, maleri etc.) er angivet.

Under læsning af bogen er jeg kun stødt på enkelte generende fejl. Side 37 vises et billede af en Kongeederfugl (med tydelig prydfjer på ryggen), der er benævnt som "Ederfugl, fuglestudie" og hvor den ledsagende tekst om Ederfugl derfor bør tilpasses i en eventuel senere udgave. På side 176 vises et billede af Gejrfugl, der benævnes "Søpapegøje" (men den ledsagende tekst omtaler korrekt Gejrfuglen). Billedlisten indeholder også disse to fejl.

Jeg kan kun give *Naturglæde* min varmeste anbefaling til alle, der har glæde af at færdes i naturen og ikke mindst glæde af fuglene. En stor tak til både forlaget og forfatteren for denne smukke udgivelse.

Søren Peter Pinnerup

Fugle ved kysten

Lars Gejl og Ger Meesters. 196 sider, 500 farvefotos, 48 silhuettegninger, 84 stemmer via QR-koder, indb. Gyldendal 2014. ISBN 978-87-02-16545-6. Pris kr. 200.

En indbydende felthåndbog med meget gode og tydelige fotos, der viser fuglene i flere aldre og dragter. Desuden et fint layout, hvor hver art, med enkelte undtagelser, er blevet tildelt en side. Øverst en silhuettegning af fuglen, derefter en kort og klar beskrivelse af jizz, flugt og dragter og endelig nogle linjer om, hvor arten ses. Siden afsluttes med oftest 2-4 glimrende fotos. Det er nyttigt og en god idé, at hele 84 af de omtalte arters stemmer kan hentes via QR-koder på en smartphone ved hjælp af en app (QR-reader).

Bogen er super god for såvel den uerfarne som den mere eller mindre øvede fuglekigger, mens jeg ikke mener, at dette er en felthåndbog til 'feltbisser', som det ellers anføres på omslagets bagside. For 'feltbissen' er der næppe så meget nyt; så detaljeret er bogen trods alt heller ikke.

I en bog som denne kan det selvfølgelig diskuteres, hvilke arter, der skal gives plads til. Men det kan fra et vestjysk synspunkt bl.a. undre, at arter som Stær, Sortstrubet Bynkefugl og Blåhals ikke er omtalt. Dem er der større chance for at se for en strandtursgæst end Stribet Ryle, Enkeltbekkasin og Sandterne.

Få stave-/slåfejl kan der nok være plads til, men hele ni på en enkelt side (186) er for mange. Fx må mindst fire af fotografierne se deres navn stavet forkert.

Alt i alt er det en god, informativ og handy bog at have med ved kysten. Den burde oversættes til både tysk og hollandsk. Den være hermed anbefalet ('bisser' kan nyde billederne).

Steen Engelbøl